

УПОВНОВАЖЕНИЙ
Верховної Ради України з прав людини

вул. Інститутська, 21/8, м. Київ, 01008 E-mail: hotline@ombudsman.gov.ua тел. (044) 298 7033

Міністерство юстиції України

**Офіс Генерального прокурора
(до відома)**

ПОДАННЯ

Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини

(згідно з частиною третьою статті 15 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини»)

Статтею 3 Конституції України визначено, що людина, її життя і здоров'я є найвищою соціальною цінністю.

Права і свободи людини і громадянина закріплено у Розділі II Конституції України та, відповідно до статті 22 Основного Закону України, не є вичерпними, гарантуються і не можуть бути скасовані.

Згідно зі статтею 101 Конституції України Уповноважений Верховної Ради України з прав людини (далі – Уповноважений) здійснює парламентський контроль за додержанням конституційних прав і свобод людини і громадянина, метою якого є:

захист прав і свобод людини і громадянина, проголошених Конституцією України, законами України та міжнародними договорами України;

додержання та повага до прав і свобод людини і громадянина у відносинах, що виникають між юридичними особами публічного та приватного права, а також фізичними особами, які перебувають на території України, у випадках, передбачених окремим законом;

запобігання порушенням прав і свобод людини і громадянина або сприяння їх поновленню;

сприяння приведенню законодавства України про права і свободи людини і громадянина у відповідність до Конституції України, міжнародних стандартів у цій сфері.

Мною, у зв'язку із здійсненням на підставі статей 13 та 19-1 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини», парламентського контролю за додержанням конституційних прав і свобод

людини і громадянина та захисту прав кожного на території України, виконанням функцій національного превентивного механізму відповідно до Факультативного протоколу до Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання виявлено грубі порушення прав людини на захист від катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання у діяльності державної установи «Івано-Франківська установа виконання покарань (№ 12)» (далі – установа), у якій на час відвідування НППМ утримувались 380 ув'язнених та засуджених.

Передбачено, що жодні виключні обставини, якими б вони не були, стан війни чи загроза війни, внутрішня політична нестабільність чи будь-який інший надзвичайний стан не можуть бути виправданням катувань чи інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання.

Статтею 28 Конституції України кожен має право на повагу до його гідності. Ніхто не може бути підданий катуванню, жорстокому, нелюдському або такому, що принижує його гідність, поводженню чи покаранню.

Згідно з положеннями частини 3 статті 50 Кримінального кодексу України покарання не має на меті завдати фізичних страждань або принизити людську гідність.

Частиною 1 статті 8 Кримінально-виконавчого кодексу України серед основних прав засуджених визначено право на гуманне ставлення до них та на повагу їх людської гідності; засуджені не повинні підлягати жорстокому, нелюдському або такому, що принижує їх гідність, поводженню.

В ході відвідування установи, групою НППМ встановлено порушення вимог пункту 6 глави 4 розділу IV Правил внутрішнього розпорядку слідчих ізоляторів Державної кримінально-виконавчої служби України, затверджених наказом Міністерства юстиції України від 14.06.2019 № 1769/5 (далі – ПВР СІЗО), не заведено журнал обліку продуктів харчування, що видаються ув'язненим (засудженим) перед відправленням за межі установи.

У зв'язку з цим підтвердити отримання ув'язненими (засудженими) продуктів харчування у дні відправлення їх з установи не вбачається можливим та дає підстави стверджувати, що при вибутті з установи вони не отримували продуктів харчування. Зазначене підтверджується також інформацією, отриманою в ході опитування ув'язнених.

Враховуючи практику Європейського суду з прав людини (наприклад справа «Корнейкова та Корнейков проти України» заява № 56660/12, § 142 та 143), у разі подання до нього скарг ув'язненими (засудженими) щодо незабезпечення їх продуктами харчування адміністрацією установи, умови тримання цих осіб можуть бути визнаними такими, що порушують вимоги статті 3 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, та потягне за собою присудження відповідних компенсацій.

Частиною 2 статті 7 Закону України «Про попереднє ув'язнення» (далі – Закон) визначено, що основними вимогами режиму в місцях попереднього

ув'язнення є ізоляція осіб, взятих під варту, постійний нагляд за ними і роздільне тримання їх у порядку, передбаченому статтею 8 Закону.

Однак, вищевказані вимоги Закону службовими особами установи ігноруються.

Так, під час вивчення камерних карт утримуваних осіб встановлено, що всупереч вимог абзацу одинадцятого частини другої статті 8 Закону особи, які є засудженими, тримаються разом із особами, які перебувають під вартою.

Зокрема:

у камері № 66 [REDACTED] який 01.11.2022 був засуджений Івано-Франківським міським судом Івано-Франківської області за частиною 1 статті 109 КК України до 5 років позбавлення волі, утримувався спільно з ув'язненими [REDACTED] та [REDACTED]

у камері № 70 засуджені [REDACTED] та [REDACTED] утримувався спільно з ув'язненими [REDACTED]

Частинами 1, 2 статті 11 Закону України «Про попереднє ув'язнення» передбачено, що особам, взятим під варту, забезпечуються належні умови, що відповідають правилам санітарії та гігієни. Норма площі в камері для однієї взятої під варту особи не може бути менше 2,5 квадратного метра.

В той же час, на час відвідування установи в камерному приміщенні № 69 утримувалось 10 осіб, при тому, що згідно із наданою адміністрацією інформацією щодо норми площі камерних приміщень у державній установі «Івано-Франківська установа виконання покарань (№ 12)», загальна площа цього камерного приміщення складала 21,5 квадратних метра, тобто 2,15 квадратних метра на одного ув'язненого.

У камерному приміщенні № 70, площа якого 24,8 квадратних метра, фактично трималось 12 осіб, тобто площа на одного ув'язненого складала 2,1 квадратних метра.

Також порушення норм площі було зафіксовано у секторі для тримання осіб, засуджених до довічного позбавлення волі, у камерних приміщеннях 35, 38 та 39.

Матеріально-побутове забезпечення деяких засуджених та ув'язнених не відповідає вимогам статті 11 Закону, пункту 1 глави 4 розділу IX ПВР СІЗО та пунктів 19, 20, 21 Європейських пенітенціарних правил (Рекомендація № R (2006)2 Комітету Міністрів держав-учасниць).

Так, при відвідуванні камер № 24, 63, 69, 70, 71 встановлено, що умови перебування у них не відповідають, навіть наближено, правилам санітарії та гігієни.

У зазначених камерних приміщеннях наявний неприємний запах, на стелі деяких камерних приміщень надмірна сирість, стіни вкриті пліснявою, значна захаращеність сумками та особистими речами, підлога та санвузол брудні, постільні речі вологі, матраци здебільшого порвані.

Більша частина вікон відвіданих камерних приміщень не відкривались, що обмежує доступ ув'язнених та засуджених до свіжого повітря та сприяє утворенню конденсату, вологи та плісняви.

В постільних речах засуджених та ув'язнених, які тримаються у таких камерах наявні рештки клопів та вошей.

Окрім цього, у цих приміщеннях відсутня наочна інформація, періодичні видання чи література, право на користування якими визначено пунктом 1 Глави 4 Розділу VIII ПВР СІЗО.

Під час відвідування встановлено надмірну заграбованість вікон у деяких камерних приміщеннях. Так, у камерному приміщенні № 69 через надмірну заграбованість недостатньо природного освітлення, постійно увімкнено штучне освітлення, у цій камері ув'язнені не можуть читати без додаткового освітлення.

В установі порушується право на приватність. У більшості відвіданих камерних приміщень ліжка сконструйовані з металевого каркасу, який суцільно заповнений дерев'яними дошками, тому ув'язнені змушені розташовуватись впритул одне до одного, що позбавляє їх особистого простору.

У деяких камерних приміщеннях ув'язнені та засуджені самотійно обладнують собі особистий простір шляхом занавішування спальних місць простирадлами та особистими речами.

Окрім цього, у лазні установи не в усіх мийних відділеннях встановлено перегородки для забезпечення права ув'язнених та засуджених на приватність.

Під час особистого спілкування з ув'язненими жінками останні скаржилися на те, що помивка у лазні установи відбувається раз на тиждень, хоча відповідно до пункту 3.2 розділу III Положення про організацію лазне-прального обслуговування осіб, які тримаються в установах виконання покарань та слідчих ізоляторах, затвердженого наказом Міністерства юстиції України від 08.06.2012 № 849/5, вони мають приймати душ не менше 2 разів на тиждень. Зазначене підтверджується і записами у Книзі обліку відвідування лазні установи.

Також під час відвідування деяких камерних приміщень встановлено, що з боку персоналу установи до осіб, які утримуються, висуваються вимоги, які не передбачені жодними національними чи міжнародними нормативно-правовими документами та можуть розцінюватися як примушування, які негативно впливають на морально-психологічний стан осіб, що перебувають в установі.

До таких осіб відносяться ув'язнені, які підозрюються у вчиненні злочинів проти основ національної безпеки України.

Зокрема таким ув'язненим забороняється лежати на ліжках у вільний час, передбачений розпорядком дня, хоча згідно з додатком ПВР СІЗО «Типовим розпорядком дня ув'язнених і засуджених, яких тримають у СІЗО», вони мають таке право.

Такі особи щоранку змотують матраци, складають особисті речі у сумки, імітуючи скоре вибуття з установи.

В установі порушуються вимоги Правил пожежної безпеки в Україні, затверджених наказом Міністерства внутрішніх справ України від 30.12.2014 № 1417.

Зокрема, в приміщенні для миття посуду допускається експлуатація електроприладів з порушеннями правил пожежної безпеки, що може призвести до виникнення замикання та пожежі.

Також недостатньо заходів вживається адміністрацією установи щодо перекриття каналів надходження заборонених предметів, які можуть використовуватися засудженими та ув'язненими для вчинення кримінальних правопорушень.

Здебільшого заборонені предмети вилучаються у зоні, що охороняється, а не під час їх потрапляння до камерних приміщень.

Так, у 2022 році у зоні, що охороняється, було вилучено 64 колюче-ріжучих предметів, а при спробі доставки лише 8.

Окрім цього, всупереч вимог частини 4 статті 32 Кодексу цивільного захисту України та наказу МВС України від 09.07.2018 № 579 «Про затвердження вимог з питань використання та обліку фонду захисних споруд цивільного захисту», установа не забезпечена укриттями для захисту в особливий період населення, яке не підлягає укриттю в захисних спорудах та спорудах подвійного призначення.

Ув'язнені та засуджені, які утримуються в установі разом із персоналом, піддаються щоденному реальному ризику для життя та здоров'я, залишаючись незахищеними, відповідно, у камерах та на робочих місцях під час повітряної тривоги, обумовленої актами військової агресії РФ проти України.

Під час відвідування установи до представників групи НПМ зверталися ув'язнені з наріканнями щодо неможливості направлення колективних скарг до органів державної влади через те, що працівники установи відмовлялися їх реєструвати у відповідному підрозділі.

Три таких колективних скарги ув'язненими були передані представникам групи НПМ, і після наданих роз'яснень працівникам установи скарги ув'язнених були належним чином оформлені, зареєстровані та підготовлені до направлення адресатам.

Окрім цього, з боку засуджених та ув'язнених надходили нарікання щодо випадків, коли після звернень до представників контролюючих органів або правозахисних організації з боку адміністрації установи спостерігалось певне ставлення, яке можна розцінювати як упереджене (складання рапортів з надуманими порушеннями установленого порядку тримання, проведення позапланових обшуків спальних місць таких засуджених та ув'язнених тощо).

У більшості із відвіданих камерних приміщень відсутні телевізори, користування якими передбачено розділом I пункту 4 підпункту 1 ПВР СІЗО, відсутня радіомережа, в камерах недостатня кількість наочної інформації (відсутні розпорядок дня, пам'ятка про права та обов'язки ув'язнених тощо).

Інформацію про правила поведінки в установі ув'язнені особи отримують в основному від інших ув'язнених.

Наведені порушення, у разі невжиття заходів до їх негайного усунення, можуть призвести до дискредитації держави Україна серед країн – членів Організації Об'єднаних Націй, беручи до уваги зобов'язання кожної з таких

держав, згідно зі статтею 55 Статуту ООН, сприяти загальній повазі та додержанню прав людини й основних свобод.

З огляду на викладене, а також приймаючи до уваги те, що:

відповідно до підпункту 2⁷ пункту 3 Положення про Міністерство юстиції України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 02.07.2014 № 228, Міністерство юстиції України забезпечує контроль за дотриманням прав людини і громадянина, вимог законодавства щодо виконання і відбування кримінальних покарань, реалізацією законних прав та інтересів засуджених та узятих під варту осіб,

керуючись статтею 101 Конституції України, статтями 13, 15, 16, 22 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини»,

п р о ш у :

1. Вжити вичерпних заходів до негайного усунення виявлених у ході реалізації функцій національного превентивного механізму наведених порушень прав людини та недопущення катувань, інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання у діяльності державної установи «Івано-Франківська установа виконання покарань (№ 12)», причин та умов, що їм сприяють, а також запобігання їх у подальшому.

2. Організувати та провести перевірку стану організаційної діяльності державної установи «Івано-Франківська установа виконання покарань (№ 12)», причин неналежного функціонування, що потягли порушення прав людини, за результатами якої вжити вичерпних заходів реагування, вирішити питання притягнення до відповідальності винних осіб.

3. Про результати розгляду цього акту реагування у місячний строк повідомити Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, додавши на підтвердження інформацію, копії документів та матеріалів фотофіксації про вжиті заходи.

Звертаю увагу, що відповідно до частини 2 статті 22 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини», а також статті 188-40 Кодексу України про адміністративні правопорушення, невиконання законних вимог Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини тягне за собою відповідальність згідно з чинним законодавством.

**Уповноважений Верховної
Ради України з прав людини**

Дмитро ЛУБІНЕЦЬ

